

ВКС НЕЙТРОН – ПРОТОН В РЕАКЦІЇ ${}^2\text{H}(d, pd)$ ПРИ ЕНЕРГІЇ 13.6 МеВ

**В.І.Гранцев, І.П.Дряпаченко, Віт.М.Пірнак,
О.М.Поворозник, А.П.Пшедзял, Ю.С.Рознюк,
Б.А.Руденко, Б.Г.Стружко, В. А. Пилипченко**

Науковий центр “Інститут ядерних досліджень НАН України”

(252650 Київ 22, МСП, просп. Науки, 47)

Ужгородський державний університет

Вул. Підгірна 46, 294000, Ужгород

Отримано експериментальні спектри pd збігу з реакції $d + d$ при енергії пучка дейтронів $E_0 = 13.6$ МеВ. Кути емісії частинок $\vartheta_p/\vartheta_d = 39.3/39.3, 39.3/31.0, \varphi_p - \varphi_d = 180$ град. обрано так, щоб виявити взаємодію в кінцевому стані (ВКС) пар нейтрон – протон (np) і, по можливості, зменшити вплив інших механізмів. Експериментальні результати порівнюються з теоретичними розрахунками, виконаними в наближенні Ватсона - Мігдала з урахуванням як триплетної, так і синглетної (забороненої правилами відбору по ізоспіну) ВКС пр. Під симетричними кутами оптимальне наближення до спектра отримано з домішками синглетного стану рівними $(8 \pm 2) \%$, в несиметричній геометрії впливу синглетної ВКС не виявлено.

Особливістю реакції $d + d \rightarrow p + d + n$ є заборона на взаємодію в кінцевому стані (ВКС) пар нейтрон – протон (np) в синглетному ${}^1S_0$ стані згідно з законом збереження ізотопічного спіну. Однак порівняння експериментальних даних з передбаченнями моделі Ватсона – Мігдала (ВМ), що враховує лише триплетний ${}^3S_1, T = 0$ стан np пари, виявило, що експериментальні розподіли в околі ВКС np дещо вужчі, ніж теоретичні, хоч в аналогічних ситуаціях для $3N$ систем погодження цілком задовільне. Це стало підставою для гіпотези про часткове порушення правил відбору по ізотопічному спіну, що виправдовує в теоретичних розрахунках варіацію домішок синглетного дейтрона. Однак оскільки є й альтернативні трактування експериментальних даних, а ефект не завжди знаходить підтвердження [1], актуальними лишаються додаткові дослідження.

Нами на пучку циклотрона У – 120 ІЯД НАН України з енергією 13.6 МеВ

отримано двовимірні спектри збігу протон-дейтрон (pd) під кутами $\vartheta_p/\vartheta_d = 39.3/39.3, 39.3/31.0, \varphi_p - \varphi_d = 180$ град. Після вилучення випадкового збігу виділено верхні гілки локусів реакції ${}^2\text{H}(d, pd)n$ і спроектовано на вісь енергії протонів E_p .

Теоретичні перерізи розраховано як суму:

$$d^3\sigma(\vartheta_p, \vartheta_d, E_p) / d\Omega_p d\Omega_d dE_p \sim \rho(c_S/F_S^2 + c_T/F_T^2), \quad (1)$$

де ρ - фактор фазового простору, c_S і c_T вільні параметри, що визначаються в наближенні до експериментальних даних за методом найменших квадратів (МНК), F_S та F_T синглетна й триплетна амплітуди ВМ для ВКС np :

$$F_{S(T)}(k) \sim [r(k^2 + \alpha^2)] / [2(-a^{-1} + rk^2/2 - ik)],$$

$$\alpha = [1 + (1 - 2r/a)^{1/2}] / r, \quad (2)$$

параметри a й r відповідно рівні 5.42 Fm та 1.75 Fm в триплетній амплітуді та

-23.748 Fm і 2.75 Fm в синглетній, $\hbar k = (mE_{np})^{1/2}$, m – маса нуклона.

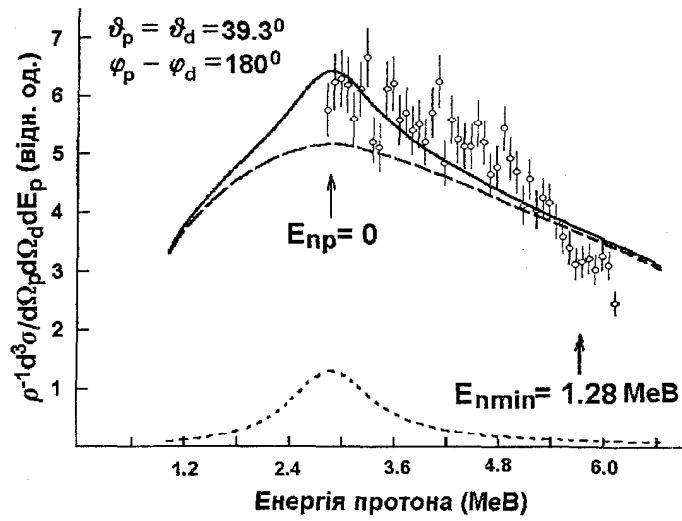

Рис. 1

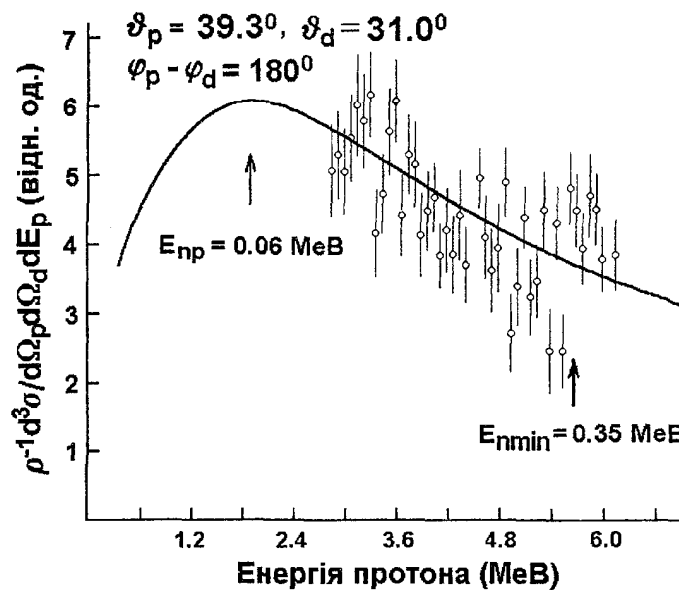

Рис. 2

На рис. 1, 2 показано проекції верхніх гілок локусів на вісь енергії протонів, віднесені до множника фазового простору ρ , разом з відповідними модельними кривими. Похибки статистичні. Стрілками позначено характерні кінематичні точки, в яких є мінімальними значення відносної енергії між нуклонами чи енергія третьої

частинки, а отже значення перерізу може досягати максимальних значень. Симетрична геометрія є оптимальною для виявлення ефектів незбереження ізоспіну, оскільки тут $E_{np\min} = 0$ і ефект ВКС у синглетному стані максимальний згідно з виразом (2), а $E_{3\min} = 1.28$ MeV, тобто вплив квазивільного розсіяння (КВР)

протон – дейтрон на переріз визначається лише хвостами піка КВР, де амплітуда значно менша, ніж при $E_3 = 0$, і, що теж важливо, є досить плавною функцією від енергії. Синглетну й триплетну складові також показано на рис. 1 відповідно пунктирною та штриховою лініями. Відношення c_S/c_T , отримане в наближенні за МНК, рівне 0.11 ± 0.03 , а інтегральний внесок до спектра від першого доданку в (1) становить $(8 \pm 2) \%$. Під кутами $\vartheta_p/\vartheta_d = 39.3/31.0$ град. $E_{\text{прmin}} = 0.058$ MeV, $/F_S / ^2$ відповідно падає в 1.9 рази згідно з виразом (2), а $E_{3\text{min}} = 0.353$ MeV, що збільшує імовірність інтерференційних ефектів. Статистичні похибки даних тут

також вищі, отже впливу синглетної взаємодії пр не виявлено, і на рис. 2 показано лише триплетні складові перерізів (1).

Таким чином при енергії пучка $E_0 = 13.6$ MeV в реакції $d + d \rightarrow p + d + n$ можуть бути ефекти, спричинені порушенням закону збереження ізотопічного спіну. Вони незначні й імовірно залежні від енергії, тому для їх надійної ідентифікації потрібні систематичні дослідження реакції при різних енергіях.

Автори висловлюють вдячність персоналу циклотрона У-120 та Вимірювального центру за допомогу під час вимірів.

1. Конфедератенко В. І., Пірнак Віт. М.,
Пилигченко В. А., Поворозник О. М.,

Стружко Б. Г. // УФЖ. - 1997. - т. 42,
№ 3. - с.274 - 278.

NEUTRON - PROTON FSI IN $^2\text{H}(\text{D}, \text{PD})$ REACTION AT ENERGY 13,6 MEV

**V.I.Granzev, I.P.Dryapachenko, Vit.M.Pirnak, O.M.Povoroznyk,
A.P.Pshedzhal, Yu.S.Roznyuk, B.A.Rudenko, B.G.Struzhko,
V.A.Pylypchenko**

Institute for Nucleare Research, Kiev

Uzghorod State University

The pd coincidence spectra of the $d + d$ reaction are measured at deuteron beam energy $E_0 = 13.6$ MeV. Particle emission ϑ angles $\vartheta_p/\vartheta_d = 39.3/39.3, 39.3/31.0$, $\varphi_p - \varphi_d = 180$ degrees have been taken to accent the neutron - proton (np) final state interaction (FSI) and in some degree to diminish influence of other mechanisms. The experimental results are compared to theoretical calculations using the Watson – Migdal approximation for FSI of np $^3\text{S}_1$ and $^1\text{S}_0$ (isospin forbidden) states. At symmetric angles the optimum fitting is obtained with contribution of a singlet state equal $(8 \pm 2) \%$, in nonsymmetrical geometry no influence of the singlet np FSI has been found.